

BÖLÜM 5

YAŞLI İSTİSMARI VE İHMALİ

Melek ŞAHİN¹

Yaşlılık dönemi tüm canlı organizmaların yaşadığı biyolojik, evrensel bir süreçtir. Bu dönemde yaşlı bireylerin her zamankinden daha çok desteğe ihtiyacı vardır. Yaşlı bireyler bu dönemde pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Küresel çapta sosyal ve insan hakları sorunu olarak karşımıza çıkan ve yaşlı bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığını olumsuz yönde etkileyebilen yaşlı istismarı ve ihmali de bu sorunların en önemlilerinden biridir. Yaşlı istismarı, toplumsal yapının zamanla değişmesine karşın evrensel bir olgu olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir.

Yaşlılar, temel olarak artan sosyal izolasyon ve bakıcılara bağımlılıkları nedeniyle genel nüfus içindeki en savunmasız gruplardan biridir. Son yüzyılda meydana gelen sağlık ve teknolojideki olumlu gelişmeler sonucu yaşam süresinin uzaması, artan yaşla birlikte görülen kronik hastalıklar, bilişsel bozukluklar, bakım gereksinimini de artırmıştır. Yaşlılar, yaşadıkları sosyal sorunlar, hastalıklar ve engellilikler sonucunda hem toplum hem de aileleri tarafından bağımlı bir grup ve yük olarak görülebilmektedir. Kadının çalışma yaşamında aktif olarak katılması, çekirdek aile yapısında artış, bireyselleşmenin artışı, duygusal iletişimde azalma, destek sisteminin yetersizliği, işsizlik gibi durumlar ihmal ve istismar riskini artırabilmektedir. Artan bakım gereksiniminin yanında maddi ve manevi bağımlılıkları nedeniyle savunmasız durumda kalabilen yaşlı bireyler, kendi yaşamları üzerinde kontrol kuramamakta, istismara ve ihmale uğrayabilmektedirler.

¹ Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, meleksahin@mu.edu.tr

- Alternatif bakım kaynaklarını araştırmalı
- Yaşlı bireyin yeterlilik, yetenek, genel ilgi alanlarının belirlenerek bakım planlaması yapılmalı
- Ekonomik boyutunu ve sorumlulukları üstlenmek ve talepleri karşılamak için yeterli olmadıkları durumlarda evde kişisel bakım tercih edilmemeli
- Sınırlılıklar ve yeterlilikler bilinmeli
- Yaşlı bireyin bağımsızlığına engel olunmamalı, gerekli olmadıkça ve izin vermiyorsa özeline girmemeli

Toplumsal Önlemler

- Bakımı üstlenen ailelere yardım etmeleri için hem kamu hem de özel girişimciler cesaretlendirilmeli
- Vaka yönetimi ve hizmet sunumu ile ilgili kamu çalışanlarına temel eğitim verilmeli
- Hizmet sektöründe çalışanlar, apartman /site görevlileri, topluma eğitimler sağlanmalı
- Temel eğitimden başlamak üzere tüm eğitim programları için yaşlı istismarına yönelik konular derslerde yer almalı
- Basın ve yayın organlarınınca yaşlı istismarını önlemeye yönelik bilgilendirmelere yer verilmeli ve toplumsal duyarlılık ve farkındalık arttırılmalı
- Yasal açıdan suç sayılan istismar, kötü davranma ve ihmalin tüm biçimleri bilinmeli, tanınmalı ve bilgilendirilmeli
- Yaşlılar için gelir, sosyal hizmetler ve sağlık hizmetlerinin yeterli olmasının sağlanması
- Ruh sağlığı ve aile danışmanlığı hizmetleri gibi gerekli tüm danışmanlık hizmetleri oluşturulmalı
- Yaşlı haklarını artırma ve bütün yaşlılara hak arama ve kendini savunma eğitimi verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Arpacı, F., & Bakır, B. (2017). Yaşlı istismarı ve ihmali. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Aralık, 691–703.
2. Clarysse, K., Kivlahan, C., Beyers, I., & Gutermuth, J. (2018). Signs of physical abuse and neglect in the mature patient. Clinics in Dermatology, 36(2), 264–270. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2017.10.018>

3. Corbi, G., Grattagliano, I., Ivshina, E., Nicola Ferrara, Cipriano, A. S., & Campobasso, C. Pietro. (2015). Elderly abuse : risk factors and nursing role. *Intern Emerg Med*, 10, 297–303. <https://doi.org/10.1007/s11739-014-1126-z>
4. Doğan, N. (2019). Göz Ardı Edilen Bir Durum: Yaşlı İstismarı ve Etkileyen Faktörler. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 28(4), 306–313. <https://doi.org/10.17827/aktd.474892>
5. Durdubaş, K., & Kalem Büyük, D. (2016). Huzurevlerinde bakım hizmeti alan yaşlıların yerleşme nedenleri, istismar ve ihmal nedeni ile yerleşme oranı durum saptanmıştır. çalışması 2013-2014 sonuç raporu. (21.08.2020 tarihinde <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/5596/durum-saptanmistir.-calismasi-2013-2014-sonuc-raporu.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır).
6. Erden, Ş., & Boz, H. (2018). Türkiye ' de Yaşlı İstismarı ve İhmali. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 71(3), 100–105. (22.08.2020 tarihinde <https://doi.org/10.4274/atfm.08208> adresinden erişim sağlanmıştır).
7. Ertin, H., & Özkaya, H. (2016). Etik Açısından Yaşlıya Kötü Muamele/ İstismar ve Toronto Bildirgesi. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics Law Hist-Special Topics*, 2(2), 77–84.
8. Göçer, Ş., Özdemir, Ç., Akın, S., Öztürk, A., & Mazıcıoğlu, M. M. (2017). Yaşlıların Yaşam Tarzları ve Yakın Çevreleriyle Olan İlişkileri. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*, 2(1), 1–6. (22.08.2020 tarihinde <https://doi.org/10.5336/healthsci.2016-54020> adresinden erişim sağlanmıştır).
9. Gökçe, N. (2017). Yaşlı İstismarı ve İhmali. *Kastamonu Sağlık Akademisi*, 2(2), 100–111.
10. Kalayci, I., Yazici, S. Ö., Özkul, M., & Küpeli, A. (2016). Perceptions of the elderly on elderly abuse. *Türk Geriatri Dergisi*, 19(4), 232–237.
11. Kalaycı, I., & Özkul, M. (2018). Modernleşme Sürecinin Toplumsal Mağdurları Olarak Yaşlılar: Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmali. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(April), 92–119.
12. Kalıncara, V. (2016). Yaşlı İstismarı ve İhmali. In *Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi* (3. Basım, pp. 135–155). Nobel Akademik Yayıncılık.
13. Karaca, N. G. (2019). Uluslararası İlke ve Standartlar Bağlamında Yaşlı Hakları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(2), 255–274. (21.08.2020 tarihinde <https://doi.org/10.32331/sgd.658637> adresinden erişim sağlanmıştır).
14. Karadakovan, A. (2014). Yaşlılığa Genel Bakış. In *Yaşlı Sağlığı ve Bakımı* (pp. 65–77). Akademisyen Tıp Kitapevi.
15. Lacher, S., Wettstein, A., Senn, O., Rosemann, T., & Hasler, S. (2016). Types of abuse and risk factors associated with elder abuse. *Swiss Medical Weekly*, January, 1–10. (22.08.2020 tarihinde <https://doi.org/10.4414/smw.2016.14273> adresinden erişim sağlanmıştır).
16. Turhan, S., Güncan, F., Ercan, M., & Erkoyuncu, G. (2019). Yaşlı İstismar ve İhmali. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, 1, 28–43. (21.08.2020 tarihinde <https://doi.org/https://doi.org/10.35375/sayod.533862>, adresinden erişim sağlanmıştır).
17. Ünlü, D. (2019). Yaşlıların Ekonomik İstismara Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi: İstanbul Bahçelievler Örneği. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

18. World Health Organization. (2002). The Toronto Declaration on the Global Prevention of Elder Abuse. In WHO. (10.07.2020 tarihinde https://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_declaration_en.pdf?ua=1 adresinden erişim sağlanmıştır).
19. XinQi Dong. (2017). Elder self-neglect : research and practice. *Clinical Interventions in Aging*, 12, 949–954.
20. Yeşil, P., Taşcı, S., & Öztunç, G. (2016). Yaşlı İstismarı ve İhmali. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 128–134.
21. Yon, Y., Mikton, C. R., Gassoumis, Z. D., & Wilber, K. H. (2017). Elder Abuse Prevalence in Community Settings: A Systematic Review and Meta-analysis. *The Lancet Global Health*, 5(2), e147–e156. (10.07.2020 tarihinde [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(17\)30006-2](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(17)30006-2) adresinden erişim sağlanmıştır).
22. Yon, Y., Ramiro-Gonzalez, M., Mikton, C. R., Huber, M., & Sethi, D. (2019). The prevalence of elder abuse in institutional settings: A systematic review and meta-analysis. *European Journal of Public Health*, 29(1), 58–67. (10.07.2020 tarihinde <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky093> adresinden erişim sağlanmıştır)